

Gökdelenler

Yüksek binalar her zaman insanların ilgisini çekmiş. Gökdelenler kimilerine çok güzel geliyor. Kimileriye gökdelenlerin kentin görüntüsünü bozduğunu ve Güneş ışığının kente ulaşmasını engellediğini düşünüyor. Ancak, gökdelenlerin geliştirilmesi ve yaygınlaşması, birçok toplumsal ve teknolojik gelişmenin sonucunda olmuş. Bu gelişmeleri, inşaatlarda demir ve çeliğin kullanılmaya başlanması, ekonomik etkinliklerin artması sonucu kent merkezlerinde yer sıkıntısının doğması ve asansörün bulunuşu olarak özetleyebiliriz.

Aslında yüksek binaların öyküsü yüzyıllar öncesine dayanıyor. Ortaçağ'dan bu yana mühendisler, gökyüzünü fethetmek için yarışıyorlar. Gökdelenlerden önce kuleler vardı. Bu taş yapıların duvarları kalın ve sağlamdı. Duvarlara çok fazla pencere açmak yapıyı zayıflatacağı için, bu yapıların az sayıda penceresi olurdu. Bu yüzden de odaları karanlık ve dardı. Bugünkü gökdelenlerin ortaya çıkışıysa, Endüstri Devrimi'nden sonra oldu. Çünkü mühendisler binalarda demir ve çelik kullanmaya başlamışlardı. İlk

gökdelenler, 19. yüzyılın sonlarında, ABD'deki New York ve Chicago kentlerinde ortaya çıktı. Gökdelen sözcüğü ilk kez, 1880'li yıllarda, ABD'de ortaya çıkmış. O zamanlar bu sözcük, 10-20 katlı binaları tanımlamak için kullanılıyormuş. 20. yüzyılın sonundaysa, artık "gökdelen" denince akla gelen, 40-50, hatta daha çok katlı binalardı. 19. yüzyılın sonlarında, ticaretin gelişmesiyle, kentlerde bürolar ve işyerleri için daha fazla yere gereksinim duyulmaya başlandı. Ticari şirketlerin sahipleri, işlerini kent dışından yönetmek

istemiyorlardı. Çünkü, ticaretin yapıldığı ve mallarının satıldığı yerlere yakın olmak istiyorlardı. Bu etkinliklerle ilgili yazışmaların yapılması, kayıtların tutulması için de bir yere gereksinim vardı. İşler karmaşıktıkça, şirket yöneticileri, kendilerinininkine benzer işlerle uğraşan öteki şirketlerin yakınında olmanın önemini de fark ettiler. Benzer işlerle uğraşan şirketlerin aynı binada çalışmak istemesi de, gökdelenlerin yapılmaya başlanmasında etkili oldu. Örneğin, bir petrol şirketi, ürünlerini taşıyan taşımacılık şirketiyle aynı binada olmayı yeğliyordu. Zamanla bütün iş kollarında daha fazla çalışana ve bu insanlar için de daha fazla odaya ve işyerine gereksinim duyuldu.

Gökdelenler, birçoklarınca gücün ve zenginliğin simgesi olarak görülür. 19. yüzyılda büyük şirketler, insanların zihinlerinde yer edebilmek ve şirketlerinin kimliğini ifade edebilmek için de kendilerine ait gökdelenler yaptırmaya başladılar. Herkes, mimari açıdan benzersiz binalar yaptıрма peşindeydi. Kent merkezindeki arsalar, geniş ve gösterişli binaların inşasına uygun değildi. Böylece, gittikçe daha yüksek binalar yapılmaya başlandı. Bu binalar hem çok

gösterişliydi hem de içine birçok işyeri sığabiliyordu. Daha sonraları, kentlerdeki nüfus yoğunluğu arttıkça, konut olarak kullanılmak üzere de gökdelenler yapılmaya başlandı. Çünkü, kentin yanlara doğru genişlemesinden önce yukarı doğru genişlemesi, örneğin ulaşım açısından daha çok kolaylık sağlıyordu. 20. yüzyılın ortalarında bu yapılar birçok kentin mimari özelliği haline geldi. Öyle ki, günümüzde modern kentler, gökdelenlerle özdeşleşmiş durumda. (Örneğin New York, gökdelenler kenti olarak bilinir.) Kullanılan yöntemler ve malzemeler geliştikçe, gökdelenler de daha yüksek yapılmaya başladı. Ancak, bu kez de mühendislerin baş etmek zorunda oldukları yeni bir zorluk ortaya çıkmıştı: Rüzgâr gücü. Artık mühendisler, gökdelenleri tasarlarken, bu binaların rüzgâra karşı dayanıklı olması gerektiğini de düşünmek zorundaydılar. Bu nedenle gökdelen tasarlamak ve yapmak için, çok karmaşık hesaplar gerekir. Bu hesaplarda hiç hata olmamalıdır. Bugün gökdelenlerin çelik iskeleti, rüzgâr gücüne karşı koyabilmesi için belli bir oranda esneyecek biçimde tasarlanıyor.

